

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ ЗАХІДНЕ МІЖОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ

РІШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ

від 24 грудня 2024

м. Львів

№ 63/196-р/к

Справа №128-26.13/109-21/63/6-02-8-2021

Про закриття
провадження у справі

Адміністративна колегія Західного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України (далі – Відділення), розглянувши матеріали справи № 128-26.13/109-21/63/6-02-8-2021 про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, розпочатої розпорядженням адміністративної колегії Відділення від 26.01.2021 № 63/9-рп/к та подання з попередніми висновками Відділу досліджень і розслідувань в Закарпатській області Західного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України від 13.12.2024 № 63-03/426-П,

ВСТАНОВИЛА:

1. ПРЕДМЕТ СПРАВИ

- (1) Предметом справи №128-26.13/109-21/63/6-02-8-2021 є встановлення економічно необґрунтованих (завищених) цін на природний газ для потреб населення, що містить ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з постачання природного газу для потреб населення в межах міста Ужгород та Закарпатської області, що призвело до ущемлення інтересів споживачів, яке було б неможливим за умови існування значної конкуренції на цьому ринку.

2. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ

- (2) Західне міжобласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України (далі – Відділення) на виконання доручення Антимонопольного комітету України від 11.01.2021 № 13-01/9 (вх. Відділення від 12.01.2021 № 63-01/22К) здійснило дослідження щодо дотримання вимог законодавства про захист економічної конкуренції органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність на регіональних ринках з постачання та розподілу природного газу.
- (3) Розпорядженням адміністративної колегії Західного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України від 26.01.2021 № 63/9-рп/к розпочато розгляд справи за ознаками вчинення ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13 та пунктом 2 статті 50 України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді

зловживання монопольними (домінуючим) становищем на ринку постачання природного газу для побутових споживачів в межах Закарпатської області, що може призвести до ущемлення інтересів споживачів, яке було б неможливим за умови існування значної конкуренції на ринку.

- (4) Листом від 26.01.2021 № 63-02/358 повідомлено ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» про початок розгляду Справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та направлено посвідчену копію розпорядження від 26.01.2021 № 63/9-рп/к.
- (5) Відділенням до ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» надіслано вимогу від 01.02.2021 № 63-02/501в про подання інформації, на яку ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» надало інформацію листом від 26.02.2021 № 887-Лв-993-0221 (вх. Відділення від 03.03.2021 № 63-01/896).
- (6) Відділенням до акціонерного товариства «Оператор газорозподільної системи «ЗАКАРПАТГАЗ» (далі - АТ «ЗАКАРПАТГАЗ») надіслано вимогу від 11.03.2021 № 63-02/1352в про подання інформації, на яку АТ «ЗАКАРПАТГАЗ» надало інформацію листом від 29.03.2021 № 788003.1-Лв-2323-0321421 (вх. Відділення від 06.04.2021 № 63-01/1313).
- (7) На виконання доручення Антимонопольного комітету України (далі - Комітет) від 24.05.2021 № 13-01/507 Відділення листом від 26.05.2021 № 63-02/2870 передало справу № 63/7-02-7-2021 до Комітету.
- (8) Комітет прийняв справу до провадження та присвоїв їй номер 128-26.13/109-21/63/6-02-8-2021 відповідно до номенклатури справ.
- (9) Комітет в ході розгляду справи №128-26.13/109-21/63/6-02-8-2021 направив вимогу про надання інформації до ТОВ «ЙЕ ЕНЕРГІЯ» від 23.07.2021 № 128-26.13/01-11048. Листом від 13.08.2021 № 67-Сл-602-3564 (вх. від 16.08.2021 № 8-01/11475) ТОВ «ЙЕ енергія» надало відповідь на вимогу.
- (10) Комітет в ході розгляду справи №128-26.13/109-21/63/6-02-8-2021 направив вимогу про надання інформації до ТОВ «ХІМ ТРЕЙД» від 23.07.2021 № 128-26.13/01-11049. Листами від 16.08.2021 № 16/08-2 (вх. від 17.08.2021 № 8-01/1215-кі), від 20.08.2021 № 20/08-5 (вх. від 25.08.2021 № 8-01/1254-кі) ТОВ «ХІМ ТРЕЙД» надало відповідь на вимогу.
- (11) Комітет в ході розгляду справи №128-26.13/109-21/63/6-02-8-2021 направив вимогу про надання інформації до ТОВ «ФОР'ЯРД» від 23.07.2021 № 128-29/01-11065. Листом від 13.08.2021 № 228-1308/229 (вх. від 16.08.2021 № 8-01/11523) ТОВ «ФОР'ЯРД» надало відповідь на вимогу.
- (12) Комітет в ході розгляду справи №128-26.13/109-21/63/6-02-8-2021 направив вимогу про надання інформації до ТОВ «ГК «НАФТОГАЗ ТРЕЙДИНГ» від 09.09.2021 № 128-29/06-13219. Листом від 04.10.2021 № 125/01-2076 (вх. від 05.10.2021 № 8-01/1491-кі) ТОВ «ГК «НАФТОГАЗ ТРЕЙДИНГ» надало відповідь на вимогу.
- (13) Відділення отримало доручення Комітету від 12.09.2024 № 13-01/820 про прийняття матеріалів справи №128-26.13/109-21/63/6-02-8-2021 про порушення ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» законодавства про захист економічної конкуренції та здійснення заходів зі збирання та аналізу доказів у цій справі.
- (14) За результатами збирання та аналізу доказів у справі №128-26.13/109-21/63/6-02-8-2021 Відділенням було складено подання про попередні висновки у справі від 13.12.2024 № 63-03/426-П (далі – Подання).
- (15) Відділення листом від 13.12.2024 № 63-02/5009є надіслало ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» посвідчену копію Подання.

2. ВІДПОВІДАЧ

- (16) Відповідачем у справі є ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» (далі - ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ», Товариство) (*«Інформація, доступ до якої обмежено»*)
- (17) Як вбачається із відомостей, які містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, основним видом діяльності ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» є торгівля газом через місцеві (локальні) трубопроводи (*«Інформація, доступ до якої обмежено»*).
- (18) Товариство є юридичною особою, здійснює свою діяльність на підставі Статуту, затвердженого рішенням одноособового учасника ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» № 5 від 16.10.1019.
- (19) Згідно з постановою НКРЕКП від 28.05.2015 № 1643 «Про видачу ліцензії на постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ», (переоформлена згідно з постановою НКРЕКП від 01.09.2015 № 2247), ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» видано ліцензію на право провадження господарської діяльності з постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом на території Закарпатської області. Строк дії ліцензії – безстроково.
- (20) Відповідно до постанови НКРЕКП від 21.04.2017 № 527 (із змінами) ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» видано ліцензію на право провадження господарської діяльності з постачання природного газу на території України.
- (21) Отже, ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» є суб'єктом господарювання у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

3. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

- (22) Відносини, які виникають між постачальниками та споживачами природного газу, з урахуванням їх взаємовідносин з операторами газорозподільної системи (далі – Оператор ГРМ), зокрема, регулюються:
- Законом України «Про ринок природного газу» (у редакції чинній на момент виникнення правовідносин) (далі – Закон);
 - Правилами постачання природного газу, затвердженими постановою НКРЕКП, від 30.09.2015 № 2496 та зареєстрованими у Міністерстві юстиції України 06 листопада 2015 року за № 1382/27827 (у редакції чинній на момент виникнення правовідносин) (далі – Правила постачання природного газу);
 - Кодексом газотранспортної системи, затвердженим постановою НКРЕКП від 30 вересня 2015 року № 2493 та зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 06 листопада 2015 року за № 1378/27823 (у редакції чинній на момент виникнення правовідносин) (далі – Кодекс ГТС);
 - Кодексом газорозподільних систем, затвердженим постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2494 та зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1379/27824 (у редакції чинній на момент виникнення правовідносин) (далі – Кодекс газорозподільних систем, Кодекс ГРМ);

- Типовим договором розподілу природного газу, затвердженим постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2498, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1384/27829 (у редакції чинній на момент виникнення правовідносин) (далі – Типовий договір розподілу природного газу);
- Типовим договором постачання природного газу побутовим споживачам, затвердженим постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2500, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1386/27831 (у редакції чинній на момент виникнення правовідносин) (далі – Типовий договір постачання природного газу побутовим споживачам);
- Положенням про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 19.10.2018 № 867 (далі - Положення № 867).

4. ВИЗНАЧЕННЯ МОНОПОЛЬНОГО (ДОМІНУЮЧОГО) СТАНОВИЩА СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ НА РИНКУ

- (23) Відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 5 березня 2002 року № 49-р, зареєстрованої у Міністерстві юстиції України 1 квітня 2002 року за № 317/6605 (із змінами) (далі – Методика), Відділенням здійснено дослідження становища ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» на ринку послуг з постачання природного газу для потреб населення в межах міста Ужгород та Закарпатської області, з урахуванням пункту 2.2 Методики та відповідно до статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції», за результатами якого встановлено наступне.

4.1. Об'єкт аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища

- (24) Відповідно до пункту 3.1 Методики об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища є: суб'єкт господарювання; група суб'єктів господарювання; конкретний товар (продукція, роботи, послуги), який випускається, постачається, продається, придбавається (використовується, споживається) цим (цими) суб'єктом (суб'єктами) господарювання.

4.1.1. Суб'єкт господарювання

- (25) У відповідності до пункту 3.3 Методики, визначення складу суб'єкта господарювання, що випускає, постачає, продає, придбаває (споживає, використовує) конкретний товар (продукцію, роботи, послуги), здійснюється шляхом установлення переліку суб'єктів господарювання (юридичних та фізичних осіб), які здійснюють діяльність з виробництва, реалізації, придбання товарів чи іншу господарську діяльність, у тому числі контроль над іншою юридичною чи фізичною особою, і які пов'язані відносинами, що забезпечують контроль господарської діяльності одного суб'єкта господарювання іншим (іншими) суб'єктом (суб'єктами) господарювання.
- (26) Суб'єктом господарювання, який є об'єктом аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища, є ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ», яке у період з 01.08.2020 по 31.12.2020 надавало послуги з постачання природного газу для потреб населення в територіальних межах міста Ужгород та Закарпатської області.

4.1.2. Конкретний товар (продукція, товари, послуги), який випускається, постачається, продається, придбавається (використовується, споживається) цим (цими) суб'єктом (суб'єктами) господарювання

- (27) Конкретною послугою, яка надається ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ», є послуги з постачання природного газу для побутових споживачів в територіальних межах міста Ужгород та Закарпатської області.
- (28) Інша господарська діяльність ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ», крім постачання природного газу для побутових споживачів, не є об'єктом аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища.

4.2. Перелік товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання

- (29) Відповідно до пункту 4.1 Методики перелік товарів щодо яких має визначатись монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання, складається з товарів (товарних груп), які обертаються в Україні чи на відповідній частині її території і мають для продавців (постачальників, виробників) покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи).
- (30) У відповідності до пункту 4.2. Методики визначення ознак одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи) здійснюється виходячи з подібності, зокрема: споживчих характеристик, умов споживання, умов реалізації та цін.
- (31) З метою встановлення товарних меж ринку, цільовим товаром щодо визначення ринкового становища ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» визначено природний газ.
- (32) Природний газ є стандартизованим товаром, який за своїми споживчими та фізико-хімічними показниками не має товарів-замінників.
- (33) Якість та інші фізико-хімічні характеристики природного газу, який постачається, повинні відповідати вимогам ДСТУ 5542-87 «Гази горючі природні для промислового і комунально-побутового призначення. Технічні умови» (втратив чинність з 01.01.2022), коду ДК 021:2015 за Єдиним закупівельним словником 09120000-6 – газове паливо; 09123000-7 – природний газ, положенням Кодексу газотранспортної системи, Кодексу газорозподільних систем.
- (34) Параметри природного газу повинні відповідати параметрам основного потоку в газотранспортній системі України. За розрахункову одиницю поданого природного газу приймається один кубічний метр природного газу, приведений до стандартних умов.
- (35) При цьому, споживачі, зокрема побутові споживачі, з огляду на технологічні особливості процесу надання послуги з постачання природного газу, пов'язані з особливостями споживання цього товару як газового палива, не можуть легко перейти від споживання одного виду палива та інше (електроенергія або альтернативні види палива), оскільки це вимагає значних капіталовкладень та значного періоду часу.
- (36) Жоден інший товар за ознаками взаємозамінності, визначеними Методикою, не може замінити природний газ для задоволення потреб населення - побутових споживачів.
- (37) Для визначення відповідного ринку та оцінки ринкових позицій суб'єктів господарювання, крім аналізу об'єктивних характеристик відповідного товару, також проаналізовано структуру пропозиції та попиту, а також умови обороту природного газу на ринку газу.

- (38) У результаті проведеного аналізу з'ясовано, що на стадії руху природного газу від видобувних компаній та суб'єктів господарювання, які здійснюють імпорту природного газу, їх пропозиція зустрічається з попитом оптових продавців або постачальників, які в подальшому реалізують цей газ споживачам.
- (39) Тобто, товаром (послугами), щодо якого визначається монопольне (домінуюче) становище, є природний газ.

4.3. Перелік основних покупців (споживачів, користувачів)

- (40) Пунктом 1.3. Методики визначено, що споживач – юридична чи фізична особа, яка здійснює діяльність з придбання та використання товарів, послуг, робіт на відповідному товарному (товарних) ринку (ринках).
- (41) Відповідно до глави 1 розділу I Кодексу ГРМ *споживач природного газу (споживач)* - фізична особа, фізична особа – підприємець або юридична особа, об'єкти якої в установленому порядку підключені до/через газорозподільної мережі Оператора ГРМ, яка отримує природний газ на підставі договору постачання природного газу з метою використання для власних потреб, зокрема в якості сировини, а не для перепродажу.
- (42) *Побутовий споживач* – споживач, що є фізичною особою та придбаває природний газ з метою використання для власних побутових потреб, у тому числі для приготування їжі, підігріву води та опалення своїх житлових приміщень, що не включає професійну та комерційну діяльність.
- (43) Отже, споживачами послуг з постачання природного газу для потреб населення в територіальних межах міста Ужгород та Закарпатської області є фізичні особи, які придбають природний газ з метою використання для власних побутових потреб, тобто побутові споживачі.

4.4. Визначення товарних меж ринку

- (44) Відповідно до пунктів 5.1 - 5.3 Методики, товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.
- (45) Пунктом 1.3 Методики визначено, що *ринок товару (товарний ринок)* – сфера обороту товару (взаємозамінних товарів), на який протягом певного часу і в межах певної території є попит і пропозиція.
- (46) Відповідно до статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» *ринок природного газу* – сукупність правовідносин, що виникають у процесі купівлі-продажу, постачання природного газу, а також надання послуг з його транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору), послуг установки LNG.
- (47) Відповідно до частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» *постачання природного газу* – господарська діяльність, що підлягає ліцензуванню і полягає в реалізації природного газу безпосередньо споживачам на підставі укладених з ними договорів.
- (48) *Постачальник природного газу* - суб'єкт господарювання, який на підставі ліцензії здійснює діяльність із постачання природного газу (стаття 1 Закону).
- (49) Згідно із розділом III Правил постачання природного газу підставами для постачання природного газу побутовому споживачу, зокрема, є:

- наявність у побутового споживача договору розподілу природного газу, укладеного з Оператором ГРМ, до газорозподільної системи якого підключений об'єкт споживача, та присвоєння споживачу Оператором ГРМ персонального ЕІС-коду як суб'єкту ринку природного газу;
 - наявність у побутового споживача укладеного з постачальником договору постачання природного газу побутовим споживачам та дотримання його умов;
 - включення споживача до Реєстру споживачів постачальника у відповідному розрахунковому періоді.
- (50) Згідно з частиною першою статті 12 Закону, постачання природного газу здійснюється відповідно до договору, за яким постачальник зобов'язується поставити споживачеві природний газ належної якості та кількості у порядку, передбаченому договором, а споживач зобов'язується оплатити вартість прийнятого природного газу в розмірі, строки та порядку, передбачених договором. Якість та інші фізико-хімічні характеристики природного газу визначаються згідно із нормативно-правовими актами.
- (51) Постачання природного газу побутовим споживачам здійснюється на підставі типового договору, що затверджується Регулятором та оприлюднюється в установленому порядку.
- (52) Типовий договір постачання природного газу побутовим споживачам є публічним і є договором приєднання, що укладається з урахуванням вимог статей 633, 634, 641, 642 Цивільного кодексу України на невизначений строк шляхом приєднання Споживача до умов цього договору.
- (53) Відповідно до умов Типового договору постачання природного газу побутовим споживачам, постачальник зобов'язаний обчислювати і виставляти рахунки споживачу за поставлений природний газ відповідно до вимог, передбачених цим договором.
- (54) Враховуючи зазначене, товарними межами ринку у справі є послуги з постачання природного газу для потреб населення.

4.5. Визначення територіальних (географічних) меж ринку

- (55) Відповідно до пункту 6.1 Методики, територіальні (географічні) межі ринку певного товару (товарної групи) визначаються шляхом установлення мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів (товарної групи), що належать до групи взаємозамінних товарів (товарної групи), є неможливим або недоцільним.
- (56) При остаточному визначенні територіальних (географічних) меж ринку визначальною є менша здатність до переміщення або попиту, або пропозиції.
- (57) Відповідно до пункту 1.3 Методики, територіальними межами ринку є територія зі сферою взаємовідносин купівлі-продажу товару (групи товарів), в межах якої споживач може задовольнити свій попит на певний товар, і яка може бути, як правило, територією держави, області, району, міста тощо або їхніми частинами.
- (58) Відповідно до Правил постачання природного газу побутовий споживач має право на вільний вибір постачальника та безоплатну зміну постачальника.
- (59) Однак, підпунктом 3 пункту 3 Положення № 867, що діє з 01.11.2018 було покладено до 01.08.2020 спеціальні обов'язки на постачальників природного газу, які придбали природний газ у НАК «Нафтогаз України» відповідно до цього положення, - постачати такий природний газ побутовим споживачам, релігійним організаціям (крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності).

- (60) При цьому, постачальники зі спецобов'язками здійснювали діяльність з постачання природного газу побутовим споживачам у межах території провадження діяльності з розподілу природного газу відповідних суб'єктів господарювання, де знаходиться газорозподільна система, що перебуває у власності, господарському віданні, користуванні чи експлуатації операторів газорозподільних систем, з якими відповідні постачальники зі спецобов'язками пов'язані відносинами контролю у значенні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції».
- (61) Відповідно до ліцензії виданої постановою НКРЕКП від 29.06.2017 № 843 (із змінами) АТ «ЗАКАРПАТГАЗ» здійснювало господарську діяльність з розподілу природного газу в межах території міста Ужгород та Закарпатської області, де знаходилась газорозподільна система, що перебувала у власності, господарському віданні, користуванні чи експлуатації АТ «ЗАКАРПАТГАЗ».
- (62) Відповідно до даних з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань станом на 01.08.2020 року, 31.12.2020 року та 31.01.2021 року, засновником ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ», який володіє 100 % часток статутного капіталу, є акціонерне товариство «Оператор газорозподільної системи «ЗАКАРПАТГАЗ» (*«Інформація, доступ до якої обмежено»*)
- (63) У зв'язку із втратою чинності Положення № 867, починаючи з 01 серпня 2020 у постачальників зі спецобов'язками відсутній обов'язок постачати природний газ побутовим споживачам, а у споживачів виникла можливість обирати постачальника, в тому числі, й за ціновим критерієм.
- (64) Проте, на відміну від інших учасників ринку, котрі надавали послуги з постачання природного газу для потреб населення (побутових споживачів) у територіальних межах міста Ужгород та Закарпатської області та є конкурентами Товариства, ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» отримало від свого засновника - АТ «ЗАКАРПАТГАЗ» особисті дані всіх побутових споживачів газу (база споживачів) та інформацію про обсяги споживання.
- (65) Як наслідок, зазначені побутові споживачі, зокрема у територіальних межах міста Ужгород та Закарпатської області, не обирали суб'єкта господарювання, який надалі буде надавати їм послуги з постачання природного газу, проте автоматично стали отримувати такі послуги від ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ».
- (66) Також слід зазначити, що ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» було утворено 10 точок контакту для прийому та обслуговування споживачів Товариства у межах території міста Ужгород та Закарпатської області (лист ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» від 26.02.2021 № 887-Лв-993-0221 (вх. від 03.03.2021 № 63-01/896)).
- (67) Оскільки більшість споживачів ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» знаходяться у межах території міста Ужгород та Закарпатської області, то саме в цих територіальних (географічних) межах потенційно можуть бути негативні наслідки від вчинення ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» порушення законодавства про захист економічної конкуренції.
- (68) Враховуючи вищезазначене, територіальними (географічними) межами ринку послуг з постачання природного газу для потреб населення є територія міста Ужгород та Закарпатської області.

4.6. Проміжок часу, стосовно якого має визначатися становище суб'єктів господарювання на ринку – часові межі ринку

- (69) Відповідно до пункту 7.1 Методики, часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило – рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин

між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару із сталою структурою.

- (70) Протягом серпня – грудня 2020 року на ринку послуг з постачання природного газу для потреб населення відбулися зміни у нормативно-правовому регулюванні діяльності постачальників природного газу, зокрема у зв'язку з втратою чинності Положення № 867.
- (71) Починаючи з серпня 2020 року відсутній обов'язок постачати природний газ побутовим споживачам. Відтак ринок постачання природного газу в період серпня 2020 року – грудня 2020 року є потенційно конкурентним, що надає можливість споживачам природного газу обирати між кількома постачальниками, у тому числі за ціновим критерієм.
- (72) У період з 01.08.2020 по 30.09.2020 планова ціна на природний газ для населення встановлювалася постачальниками природного газу за формулою, що зазначена у Положенні про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.10.2018 № 867, тобто за ціною, яка формувалася за принципом, що діяв під час виконання спеціальних обов'язків, а саме – вартість природного газу, витрати на послуги транспортування природного газу (доступ до потужності) та торговельна надбавка (націнка), що не перевищує 2,5 % ціни природного газу.
- (73) Плановий розрахунок у період з 01.08.2020 по 30.09.2020 за таким принципом здійснювався у зв'язку з тим, що 01.08.2020 закінчився строк дії покладення (виконання) спеціальних обов'язків постачальниками природного газу згідно Положення № 867, проте статус постачальника зі спеціальними обов'язками постачальники природного газу втратили лише з моменту набрання чинності постанови Кабінету Міністрів України від 19.08.2020 № 740, а саме з 21.08.2020.
- (74) Згідно положень абзацу 3 пункту 34 Розділу 3 Правил постачання природного газу, затверджених постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2496, зміна ціни на природний газ може здійснюватися виключно з 01 числа місяця. У зв'язку з чим, постачальники природного газу у період 01.08.2020 по 30.09.2020 (включно) здійснювали постачання природного газу для потреб побутовим споживачам за ціною, яка формувалася за принципом, що діяв під час виконання спеціальних обов'язків.
- (75) У період з 01.10.2020 по 31.12.2020 постачальники природного газу здійснювали розрахунок цін на реалізацію природного газу для побутових споживачів за ціною, яка формувалася за принципом вартість закупівлі природного газу у постачальника (оптового продавця), вартість потужності транспортування магістральними газопроводом, планових витрат на плановий місяць постачання та планова рентабельність до 10 % від планових витрат в розрахунку на тисячу кубометрів (не враховуючи витрати на закупівлю та транспортування – тобто рентабельність від загальної вартості тисячі кубометрів – до 0,5 %), з урахуванням кон'юнктури ринку та податків згідно чинного законодавства.
- (76) При цьому, зазначені зміни в законодавстві, які впливали на підходи до ціноутворення Відповідача, не вплинули на сукупність товарно-грошових відносин між Відповідачем і споживачами, про що свідчить аналіз Відділенням частки суб'єкта господарювання на ринку постачання природного газу в територіальних межах міста Ужгород та Закарпатської області, оскільки частка на ринку ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» з 01.08.2020 (на початок нормативно-правових змін) суттєво не змінилася й до 31.12.2020.

- (77) Разом з тим, слід зазначити, що на початку 2021 року відбулися нові зміни у нормативно-правовому регулюванні, ціни для постачальників природного газу на умовах ПСО знову змінилися і стали зрегульованими, що вплинуло на зменшення цін реалізації відповідними суб'єктами господарювання, у тому числі ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» з 8,81 грн за 1 м³ на 6,99 грн за 1 м³ (лист ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» від 26.02.2021 № 887-Лв-993-0221 (вх. від 03.03.2021 № 63-01/896)).
- (78) Отже, часовими межами даного ринку визначено період з 01.08.2020 по 31.12.2020, протягом якого відбулося суттєве підвищення цін, за якими Товариство надавало послуги з постачання природного газу для побутових споживачів в межах території міста Ужгород та Закарпатської області, при незмінній структурі ринку у цей період часу.

4.7. Розрахунок частки суб'єкта господарювання на ринку

- (79) Відповідно до інформації, наданої ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» листом від 26.02.2021 № 887-Лв-993-0221 (вх. Відділення від 03.03.2021 № 63-01/896), кількість побутових споживачів, яким Товариство здійснювало постачання природного газу у період серпень 2020 року – грудень 2020 року у Закарпатській області становила 1372049 осіб; обсяги постачання природного газу для побутових споживачів склали 120 891 929,00 м³.

№ з/п	Період	Кількість побутових споживачів у Закарпатській області	Обсяг постачання природного газу побутовим споживачам тис.м ³
1	серпень 2020	275822	6781,569
2	вересень 2020	875862	7755,168
3	жовтень 2020	275495	20852,704
4	листопад 2020	274566	39348,159
5	грудень 2020	270304	46154,329

- (80) Згідно інформації, наданої АТ «ЗАКАРПАТГАЗ» листом від 29.03.2021 № 788003.1-Лв-2323-0321421 (вх. Відділення від 06.04.2021 № 63-01/1313), у період серпень 2020 року – грудень 2020 року загальний обсяг розподілу природного газу для побутових споживачів склав 122 432 479,57 м³.
- (81) При розрахунку частки ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» Відділенням проаналізована інформація, отримана від АТ «ЗАКАРПАТГАЗ» вищевказаним листом, відповідно до якої у період серпень 2020 року – грудень 2020 року загальний обсяг року загальний обсяг розподілу природного газу для побутових споживачів Закарпатської області склав 122 432 479,57 м³.
- (82) Отже, частка ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» на ринку постачання природного газу для побутових споживачів у період серпень 2020 року – грудень 2020 року у територіальних (географічних) межах міста Ужгород та Закарпатської області становила 98,7 відсотка.

4.8. Визначення бар'єрів для вступу на ринок

- (83) Відповідно до пункту 9.1 Методики потенційними конкурентами вважаються такі суб'єкти господарювання: які мають матеріально-технічну базу, кадри, технології тощо, але з різних причин не реалізують ці можливості; які виготовляють товари (товарні групи), що складають товарні межі ринку, але не реалізують їх на відповідному ринку; нові суб'єкти господарювання, які можуть вступити на ринок.
- (84) Пунктом 1.3 Методики визначено, що бар'єри вступу на ринок – обставини, які перешкоджають новим суб'єктам господарювання почати конкурувати на рівних із суб'єктами господарювання, що вже діють на певному товарному ринку.
- (85) Відповідно до пункту 9.2 Методики, бар'єрами для вступу потенційних конкурентів на відповідний ринок є: обмеження за попитом, пов'язані з високою насиченістю ринку товарами (товарними групами) та низькою платоспроможністю покупців; адміністративні обмеження; економічні та організаційні обмеження; екологічні обмеження; нерозвиненість ринкової інфраструктури; інші обмеження, що спричиняють суттєві витрати, необхідні для вступу на певний ринок товару (товарної групи).
- (86) Згідно із статтею 11 Закону, з метою забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, на суб'єктів ринку природного газу у виключних випадках та на визначений строк можуть покладатися спеціальні обов'язки в обсязі та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України після консультацій із Секретаріатом Енергетичного Співтовариства.
- (87) Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 19.10.2018 № 867.
- (88) Відповідно до підпункту 1 пункту 3 Положення № 867 до 01.08.2020 на акціонерне товариство «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» було покладено, зокрема, такі спеціальні обов'язки:
- 1) продавати природний газ постачальникам природного газу для потреб побутових споживачів, релігійних організацій (крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності) та державного підприємства України «Міжнародний дитячий центр «Артек» (далі – постачальники зі спецобов'язками) на умовах та у порядку, що визначені цим Положенням;
 - 2) постачати природний газ побутовим споживачам, релігійним організаціям (крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності) та державному підприємству України «Міжнародний дитячий центр «Артек», постачання яким у відповідному періоді (місяці постачання) не здійснює інший постачальник (у тому числі інший постачальник із спеціальними обов'язками відповідно до цього Положення), на умовах та у порядку, що визначені цим Положенням;
 - 3) придбавати природний газ у господарських товариств, 100 % акцій (паїв, часток) яких належать державі або іншому господарському товариству, єдиним акціонером якого є держава (ПАТ «Укргазвидобування», акціонерне товариство «Державне акціонерне підприємство «Чорноморнафтогаз», для формування ресурсу природного газу для побутових споживачів, релігійних організацій (крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності), державного підприємства України «Міжнародний дитячий центр «Артек» на умовах та у порядку, що визначені Положенням.

- (89) При цьому, згідно із Положенням № 867 постачальники зі спецобов'язками здійснювали діяльність з постачання природного газу побутовим споживачам у межах території провадження діяльності з розподілу природного газу відповідних суб'єктів господарювання – операторів газорозподільних систем, з якими відповідні постачальники зі спецобов'язками пов'язані відносинами контролю у значенні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції».
- (90) Починаючи з 01 серпня 2020 року у постачальників зі спецобов'язками відсутній обов'язок постачати природний газ побутовим споживачам, а у споживачів виникла можливість обирати постачальника, у тому числі й за ціновим критерієм.
- (91) Відповідно до інформації, оприлюдненої на офіційному веб-сайті Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, ліцензіатами з постачання природного газу у досліджуваній період було більше 800 суб'єктів господарювання.
- (92) Відтак, ринок постачання природного газу для побутових споживачів в територіальних межах міста Ужгород та Закарпатської області є потенційно конкурентним, що надає можливість споживачам природного газу обирати між кількома постачальниками, у тому числі за ціновим критерієм.
- (93) Зазначене мало б забезпечити функціонування ринку на конкурентних засадах, встановити рівні умови для усіх учасників ринку та зробити цей ринок прозорим і відкритим.
- (94) Разом з тим, за 5 місяців існування відкритого ринку надання послуг з постачання природного газу лише незначна частина населення змінила свого постачальника газу.
- (95) Бар'єрами для вступу потенційних конкурентів ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» на ринок послуг з постачання природного газу для побутових споживачів в територіальних межах міста Ужгород та Закарпатської області є, зокрема:
- економічні обмеження, пов'язані з необхідністю залучення значних фінансових ресурсів для придбання відповідного обладнання для організації надання таких послуг;
 - адміністративні обмеження, пов'язані з необхідністю отримання ліцензії на постачання природного газу;
 - організаційні - незначний строк існування відкритого ринку, внаслідок чого існує недостатня обізнаність споживачів про можливість зміни постачальника та наявні побоювання щодо застосування діючим постачальником або відповідним Оператором ГРМ певних санкцій та заходів впливу (нарахування неіснуючої заборгованості під час остаточних розрахунків, погрози відключення від газу тощо).
- (96) Відповідно до пункту 9.3 Методики наявність хоча б одного бар'єру вступу на ринок, що не може бути подоланий суб'єктом господарювання протягом 1-2 років унаслідок неможливості компенсації за цей час витрат, необхідних для вступу на ринок, розглядається як ознака того, що суб'єкт господарювання не є потенційним конкурентом.
- (97) Отже, існують певні бар'єри для вступу потенційних конкурентів Товариства на відповідний ринок.

4.9. Установлення монопольного (домінуючого) становища ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ»

- (98) Відповідно до статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо:
- на цьому ринку у нього немає жодного конкурента;
 - не зазнає значної конкуренції внаслідок обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявності пільг чи інших обставин.
- (99) Згідно з частиною другою статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» монопольним (домінуючим) вважається становище суб'єкта господарювання, частка якого на ринку товару перевищує 35 відсотків, якщо він не доведе, що зазнає значної конкуренції.
- (100) Враховуючи вищевикладене, ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» у період з 01.08.2020 по 31.12.2020 займало монопольне (домінуюче) становище на ринку послуг з постачання природного газу для побутових споживачів в територіальних межах міста Ужгород та Закарпатської області з часткою 98,7 % на цьому ринку.

5. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

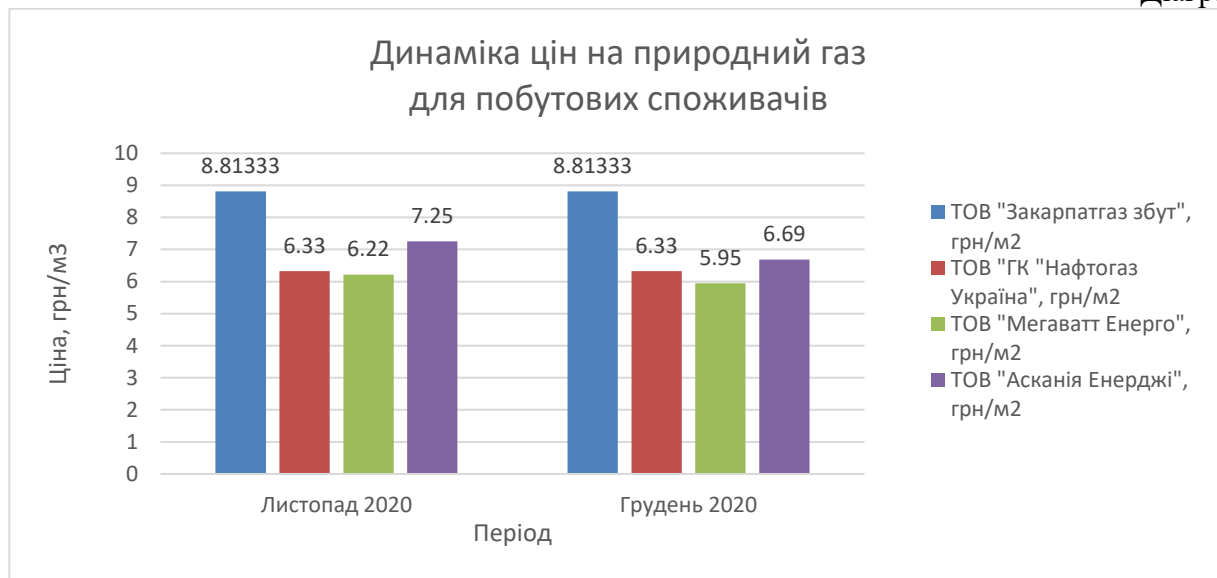
- (101) Правові засади функціонування ринку природного газу України, заснованого на принципах вільної конкуренції, належного захисту прав споживачів та безпеки постачання природного газу, визначаються Законом України «Про ринок природного газу» (далі – Закон).
- (102) Відповідно до Закону ринок природного газу охоплює сукупність правовідносин, що виникають у процесі купівлі-продажу, постачання природного газу, а також надання послуг з його транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору), послуг установки LNG.
- (103) Природний газ, нафтовий (попутний) газ, газ (метан) вугільних родовищ та газ сланцевих товщ, газ колекторів щільних порід, газ центрально-басейнового типу (далі - природний газ) - суміш вуглеводнів та невуглеводневих компонентів, що перебуває у газоподібному стані за стандартних умов (тиск - 760 міліметрів ртутного стовпчика і температура - 20 градусів за Цельсієм) і є товарною продукцією (стаття 1 Закону).
- (104) Природний газ використовується як товар, призначений для кінцевого споживання (для задоволення побутових потреб населення: приготування їжі, підігріву води та опалення приміщень, а також у стисненому вигляді для заправлення автотранспортних засобів на автомобільних газонаповнювальних компресорних станціях), і в якості сировини (у хімічній промисловості, зокрема при виробництві мінеральних добрив, а також при виробництві теплової енергії).
- (105) Незалежно від напрямів його використання, природний газ як товар надходить на ринок України внаслідок пропозиції оптових продавців (вітчизняні газовидобувні підприємства, імпортери або власники ресурсу природного газу, які зберігають його в підземних газосховищах).
- (106) Згідно з частиною другою статті 12 Закону постачання природного газу здійснюється за цінами, що вільно встановлюються між постачальником та споживачем, крім випадків, передбачених цим Законом.
- (107) Відповідно до умов Типового договору постачання природного газу побутовим споживачам та Правил постачання природного газу постачальник зобов'язується публікувати на сайті (і в передбачених законодавством випадках у засобах масової

інформації) детальну інформацію про зміну ціни на природний газ за п'ять днів до введення її у дію.

- (108) Крім того, Правилами постачання природного газу передбачено, що зміна ціни на природний газ може здійснюватися виключно з «першого» числа місяця.
- (109) Отже, якщо постачальник має намір змінити ціну на газ за договором постачання з побутовим споживачем, він зобов'язаний повідомити про це споживача не пізніше як за п'ять днів до початку відповідного місяця постачання, коли така нова ціна буде введена в дію.
- (110) Відсутність у побутових споживачів інформації щодо зміни розміру цін на природний газ до введення їх в дію може обмежити можливість вибору побутовими споживачами того чи іншого постачальника природного газу, зокрема, за ціновим критерієм, та, як наслідок, призвести до спотворення конкуренції на ринку послуг з постачання природного газу для побутових споживачів в межах міста Ужгород та Закарпатської області та ущемлення інтересів побутових споживачів.
- (111) Відділення проаналізувало інформацію щодо цін на природний газ для потреб населення, розміщену на офіційному вебсайті ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» за посиланням <https://zk.gaszbut.com.ua/ua/gas-supply/gas-cost/id/vartist-prirodnogo-gazu-23866>.
- (112) Відділенням встановлено, що крім Товариства, в територіальних межах міста Ужгород та Закарпатської області, діяльність з постачання природного газу для потреб населення у досліджуваній період також здійснювали, зокрема, наступні суб'єкти господарювання (далі разом – Постачальники):
 - Підприємство з обмеженою відповідальністю «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України» (*«Інформація, доступ до якої обмежено»*) (далі – ТОВ «ГК «Нафтогаз України»);
 - Підприємство з обмеженою відповідальністю «Мегаватт Енерго Сервісна компанія» (*«Інформація, доступ до якої обмежено»*) (далі – ТОВ «Мегаватт Енерго»);
 - Товариство з обмеженою відповідальністю «Асканія Енерджі» (*«Інформація, доступ до якої обмежено»*) (далі - ТОВ «Асканія Енерджі»).
- (113) З огляду на те, що вказані суб'єкти господарювання здійснюють постачання природного газу для потреб населення в межах території України, зокрема, в межах міста Ужгород та Закарпатської області, ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» та Постачальники є конкурентами на відповідному ринку. Разом з тим, з огляду на частку ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ», яку воно займало на досліджуваному ринку, Товариство не зазнавало значної конкуренції з боку інших учасників ринку.
- (114) В Діаграмі та Таблиці 1 відображена динаміка цін Товариства та Постачальників на природний газ для потреб населення з вересня 2020 року по грудень 2020 року (ціна вказана у гривнях за 1 м³), а також вказана середньозважена ціна природного газу на ринку.
- (115) Середньозважена ціна газу місячного ресурсу розраховується шляхом ділення загальної вартості укладених на ТБ «Українська енергетична біржа» угод з урахуванням ПДВ щодо купівлі-продажу даного ресурсу на суму обсягів купівлі-продажу даного ресурсу за результатами укладених угод протягом усього періоду його продажу.

- (116) Інформація щодо середньозваженої ціни природного газу на ринку послуг з постачання природного газу для потреб населення отримана з вебсайту Української енергетичної біржі за посиланням <https://www.ueex.com.ua/>.
- (117) Інформація щодо цін на природний газ для потреб населення отримана Відділенням з відкритих джерел на вебсайтах відповідних суб'єктів господарювання, які здійснювали постачання природного газу для побутових споживачів в межах території України, зокрема в територіальних межах міста Ужгород та Закарпатської області.

Діаграма

Діаграма. Динаміка цін на природний газ для побутових споживачів

Таблиця 1

	ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ», грн./м³	ТОВ «ГК «Нафтогаз України», грн./м³	ТОВ «Мегаватт Енерго», грн./м³	ТОВ «Асканія Енерджі», грн./м³	Середньозваже на ціна на ринку, грн./м³
Листопад 2020	<u>8,813330</u>	6,33	6,22	7,25	6,03992
Грудень 2020	<u>8,813330</u>	6,33	5,95	6,69	6,34448

Таблиця 1. Інформація щодо цін на природний газ для побутових споживачів

- (118) За результатами здійсненого аналізу динаміки цін на природний газ для побутових споживачів, Відділенням встановлено, що у період з листопада 2020 року по грудень 2020 року пропозиції ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» на природний газ для потреб населення були значно вищими порівняно із цінами його конкурентів на ринку (див. Діаграму 1 та Таблицю 1).
- (119) Цінові пропозиції ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» на природний газ для потреб населення з листопада 2020 року по грудень 2020 року в середньому перевищували ціни його конкурентів на ринку:
- ТОВ «ГК «Нафтогаз України» на 2,48 грн за 1 м³ (28,2%);
 - ТОВ «Мегаватт Енерго» на 2,59 грн за 1 м³ (23,5%);
 - ТОВ «Асканія Енерджі», грн./м³ на 1,56 грн за 1 м³ (17,7%).
- (120) Зазначені обставини, а саме встановлення економічно необґрунтованих (завищених) цін на природний газ для потреб населення, мали ознаки порушення законодавства про

захист економічної конкуренції у вигляді зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку надання послуг з постачання природного газу для побутових споживачів в територіальних межах міста Ужгород та Закарпатської області, що призвело до ущемлення інтересів споживачів, яке було б неможливим за умови існування значної конкуренції на цьому ринку.

- (121) У зв'язку з цим, розпорядженням адміністративної колегії Відділення від 26.01.2021 № 63/9-рп/к розпочато розгляд №128-26.13/109-21/63/6-02-8-2021 за ознаками вчинення товариством з обмеженою відповідальністю «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» порушення, передбаченого пунктом 2 статті 50 та частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку послуг з постачання природного газу для потреб населення в територіальних межах міста Ужгород та Закарпатської області, що могло призвести до ущемлення інтересів споживачів, яке було б неможливим за умови існування значної конкуренції на цьому ринку.
- (122) Під час розгляду справи №128-26.13/109-21/63/6-02-8-2021 Відділенням встановлено наступне.
- (123) Основними складовими тарифів (цін) ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» на природний газ для потреб населення є ціна закупки природного газу, торгівельна надбавка (націнка) та тариф оператора газотранспортної системи на послуги транспортування природного газу (доступ до потужності).
- (124) Листом від 26.02.2021 № 887-Лв-993-0221 (вх. Відділення від 03.03.2021 № 63-01/896) ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» надало перелік суб'єктів господарювання у яких Товариство придбавало природний газ у період січень 2020 року – січень 2021 року, інформацію щодо вартості закупівлі природного газу та роздрібні ціни реалізації природного газу для побутових споживачів. Інформація наведена в Таблиці 2.

Таблиця 2

Період	Придбання природного газу у НАК «Нафтогаз України»		Придбання природного газу у ТОВ «ІЕ Енергія» (раніше іменоване ТОВ «РГК Трейдинг», ТОВ «ЄГАЗ»)		Роздрібна ціна природного газу для побутових споживачів грн за 1 м. куб. з ПДВ
	обсяг придбання тис. м. куб	вартість придбаного тис. грн, без ПДВ	обсяг придбання тис. м. куб	вартість придбаного тис. грн., без ПДВ	
січень 2020	33450,712	155613,15	34002,200	186721,40	5,868492
лютий 2020	24379,685	96466,11	25448,500	109265,37	5,005032
березень 2020	506,189	1862,77	33106,000	117387,55	4,326072
квітень 2020	18781,148	54408,99	3030,000	10635,08	3,712302
травень 2020	13066,816	29736,42	1749,000	5152,96	2,948128
червень 2020	6539,418	14009,26	413,360	1497,81	2,783996
липень 2020	6740,087	15485,55	702,000	2449,04	2,974954
серпень 2020	0	0	937,000	3352,08	4,499988
вересень 2020	0	0	8004,000	34867,30	5,499998
жовтень	0	0	18275,000	95937,01	6,67650

2020					
листопад 2020	0	0	35962,000	253412,12	8,80787
грудень 2020	0	0	50033,000	352864,08	8,80787
січень	0	0	0	0	6,99

- (125) Відповідно до інформації, наведеній у таблиці 2, у період січень 2020 року – липень 2020 року Товариство придбавало природний газ у НАК «Нафтогаз України» (*«Інформація, доступ до якої обмежено»*), у період січень 2020 року – грудень 2020 року Товариство придбавало природний газ у ТОВ «ЙЕ Енергія» (раніше іменоване ТОВ «РГК Трейдинг», ТОВ «ЄГАЗ») (*«Інформація, доступ до якої обмежено»*).
- (126) ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» у листі у листі від 26.02.2021 № 887-Лв-993-0221 (вх. Відділення від 03.03.2021 № 63-01/896) повідомило, що з метою забезпечення стабільності постачання природного газу та попередження кризової ситуації щодо зростання ціни, Товариство неодноразово зверталось до АТ «Укргазвидобування», АТ «НАК Нафтогаз України» з пропозицією продовжити діючі договори або укласти нові договори купівлі-продажу природного газу на період серпень 2020 року – квітень 2021 року. Однак, вказаними компаніями було відмовлено у прийнятті таких пропозицій Товариства. Саме через ці обставини ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» було позбавлене можливості придбати у державних компаній природний газ власного видобутку.
- (127) Інформація щодо цін закупівлі ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» природного газу для побутових споживачів у період з серпня 2020 року по грудень 2020 року зазначена у Таблиці 3:

Таблиця 3

ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ»					
	Серпень 2020	Вересень 2020	Жовтень 2020	Листопад 2020	Грудень 2020
Ціна закупки (грн за 1 м ³ з ПДВ)	4,29	5,23	6,30	8,46	8,46

- (128) Однією з основних складових тарифів (цін) ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» на природний газ для потреб населення є ціна закупки природного газу.
- (129) Ціна реалізації ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» природного газу для побутових споживачів у жовтні 2020 року порівняно із вереснем 2020 року зросла з 5,49 грн за 1 м³ до 6,67 грн за 1 м³, тобто, на 1,18 грн за 1 м³ (близько на 23,22%).
- (130) Відділенням було проаналізовано та встановлено, що ціна закупки ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» природного газу для побутових споживачів у жовтні 2020 року порівняно із вереснем 2020 року зросла з 5,23 грн за 1 м³ до 6,30 грн за 1 м³, тобто, на 1,07 грн за 1 м³ (близько на 20,45%).
- (131) Тобто, ціна закупки природного газу для потреб населення (за 1 м³) ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» зросла на 1,07 грн за 1 м³ (у відсотковому співвідношенні - на 20,45%), а ціна реалізації природного газу для побутових споживачів (за 1 м³) ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» зросла на 1,18 грн за 1 м³ (у відсотковому співвідношенні - на 23,22%).

- (132) Враховуючи викладене, різниця між показником зростання ціни (за 1 м³) реалізації природного газу для побутових споживачів та показником зростання ціни (за 1 м³) закупки природного газу становила 0,11 грн за 1 м³.
- (133) Таким чином, підвищення ціни реалізації природного газу для побутових споживачів у жовтні 2020 року порівняно із вереснем 2020 року, а саме з 5,49 грн за 1 м³ до 6,77 грн за 1 м³ (тобто на 1,18 грн за 1 м³) було обумовлене тим, що ціна оптової закупівлі ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» природного газу для потреб населення у жовтні 2020 року порівняно із вереснем 2020 року зросла з 5,23 грн за 1 м³ до 6,30 грн за 1 м³ (тобто на 1,07 грн за 1 м³). Таким чином, ціна 5,49 грн за 1 м³ у вересні 2020 року існувала лише тому, що ринок постачання природного газу для побутових споживачів у вересні 2020 року був зрегульованим у відповідному періоді. Ціна реалізації Відповідачем у жовтні 2020 року фактично відрізнялась від закупівельної ціни природного газу у жовтні 2020 року лише на 5,87%.
- (134) Відділенням встановлено, що значне зростання ціни ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» на природний газ для побутових споживачів відбулося у листопаді 2020 року.
- (135) Ціна реалізації ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» природного газу для побутових споживачів у листопаді 2020 року порівняно із жовтнем 2020 року зросла з 6,676 грн за 1 м³ до 8,807 грн за 1 м³, тобто, на 2,13 грн за 1 м³ (близько на 31,9%).
- (136) Відділенням було проаналізовано та встановлено, що ціна оптової закупівлі ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» природного газу для потреб населення у листопаді 2020 року порівняно із жовтнем 2020 року зросла з 6,30 грн за 1 м³ до 8,46 грн за 1 м³, тобто, на 2,16 грн за 1 м³ (близько на 34,2%).
- (137) Тобто, ціна закупки природного газу для потреб населення (за 1 м³) ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» зросла на 2,16 грн за 1 м³ (у відсотковому співвідношенні - на 34,2%), а ціна реалізації природного газу для побутових споживачів (за 1 м³) ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» зросла на 2,13 грн за 1 м³ (у відсотковому співвідношенні - на 31,9%).
- (138) Враховуючи викладене, різниця між показником зростання ціни (за 1 м³) реалізації природного газу для побутових споживачів та показником зростання ціни (за 1 м³) закупки природного газу становила 0,03 грн за 1 м³.
- (139) Таким чином, підвищення ціни реалізації природного газу для побутових споживачів у листопаді 2020 року порівняно із жовтнем 2020 року, а саме з 6,676 грн за 1 м³ до 8,807 грн за 1 м³ (тобто на 2,13 грн за 1 м³) було обумовлене тим, що ціна закупки ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» природного газу для потреб населення у листопаді 2020 року порівняно із жовтнем 2020 року зросла з 6,30 грн за 1 м³ до 8,46 грн за 1 м³ (тобто на 2,16 грн за 1 м³). Ціна реалізації Відповідачем у листопаді 2020 року фактично відрізнялась від закупівельної ціни природного газу у листопаді 2020 року лише на 4,10%.
- (140) Ціна реалізації ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» природного газу для побутових споживачів у грудні 2020 року порівняно із листопадом 2020 року не змінилась та становила 8,807 грн за 1 м³.
- (141) Ціна оптової закупівлі ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» природного газу для потреб населення у грудні 2020 року порівняно із листопадом 2020 року не змінилась і становила 8,46 грн. за 1 м³.
- (142) Додатково необхідно зазначити, що внаслідок законодавчих змін ринок постачання природного газу в період серпня 2020 року – грудня 2020 року є потенційно конкурентним, оскільки споживачі природного газу можуть обирати між кількома постачальниками, у тому числі за ціновим критерієм.

- (143) У період серпня 2020 року – грудня 2020 року постачальники природного газу здійснювали розрахунок цін на реалізацію природного газу для побутових споживачів за ціною, яка формувалася за принципом: вартість закупівлі природного газу у постачальника (оптового продавця), вартість потужності транспортування магістральними газопроводом, планових витрат на плановий місяць постачання та планова рентабельність до 10 % від планових витрат в розрахунку на тисячу кубометрів (не враховуючи витрати на закупівлю та транспортування – тобто рентабельність від загальної вартості тисячі кубометрів – до 0,5 %), з урахуванням кон'юнктури ринку та податків згідно чинного законодавства.
- (144) При цьому, дії ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ», які полягали у підвищенні в листопаді 2020 року ціни на природний газ для побутових споживачів, були б можливими і за умов існування значної конкуренції на ринку.
- (145) Відділенням здійснено аналіз цін реалізації природного газу оптових продавців на оптовому ринку реалізації природного газу, який є конкурентним, у досліджуваній період.
- (146) Відповідно до статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» оптовий продавець - суб'єкт господарювання, який реалізує природний газ оптовому покупцю або постачальнику на підставі договору купівлі-продажу.
- (147) Листом (вх. Комітету від 16.08.2021 № 8-01/11523) товариство з обмеженою відповідальністю «Фор'ярд» (далі – ТОВ «Фор'ярд»), яке є оптовим продавцем природного газу, повідомило, що середньозважена ціна, по якій ТОВ «Фор'ярд» здійснювало реалізацію природного газу на оптовому ринку природного газу покупцю, становила:
- у вересні 2020 року 5 952,58 грн за 1 тис м³ без ПДВ (з ПДВ 7 143,096 грн за 1 тис м³), тобто ціна 1 м³ природного газу становила 7,143 грн з ПДВ тоді, як ціна реалізації ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» природного газу для побутових споживачів у вересні 2020 року становила 5,499 грн за 1 м³;
 - у жовтні 2020 року становила 6 751,43 грн за 1 тис м³ без ПДВ (з ПДВ 8 101,716 грн за 1 тис м³), тобто ціна 1 м³ природного газу становила 8,102 грн з ПДВ тоді, як ціна реалізації ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» природного газу для побутових споживачів у жовтні 2020 року становила 6,676 грн за 1 м³;
 - у листопаді 2020 року становила 7 447,23 грн за 1 тис м³ без ПДВ (з ПДВ 8 936,676 грн за 1 тис м³), тобто ціна 1 м³ природного газу становила 8,937 грн з ПДВ тоді, як ціна реалізації ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» природного газу для побутових споживачів у жовтні 2020 року становила 8,807 грн за 1 м³.
- (148) Таким чином, ціни реалізації природного газу побутовим споживачам ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» відповідали цінам реалізації природного газу оптових продавців, які здійснюють реалізацію природного газу на оптовому ринку, який в свою чергу є конкурентним, а в окремих випадках навіть були меншими за ціну реалізації природного газу оптових продавців.
- (149) Варто зауважити, що ціна реалізації природного газу на оптовому ринку не залежить від мети придбання та категорій споживачів, яким буде здійснюватися постачання природного газу в майбутньому після купівлі природного газу.
- (150) При цьому, слід зазначити, що Кабінет Міністрів України постановою від 18.01.2021 № 25 установив з 1 лютого 2021 року на період дії карантину, але не довше ніж до 31 березня 2021 року, граничну ціну на природний газ за договорами постачання між побутовими споживачами та постачальниками, у тому числі постачальником «останньої надії», на рівні 6,99 грн за 1 м³ (з урахуванням податку на додану вартість

та плати за транспортування магістральними газопроводами до внутрішніх точок виходу з газотранспортної системи).

- (151) Також необхідно зазначити, що Товариством було змінено ціну на природний газ для потреб населення у січні 2021 року з 8,172 грн за 1 м³ на 6,99 грн за 1 м³. Тобто, ціна зменшилась на 1,182 грн за 1 м³, що є на 14,46 % менше від початкової ціни.
- (152) Також Відділенням встановлено, що конкуренти ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» закуповували природний газ для побутових споживачів у інших суб'єктів господарювання за цінами, що є меншими, порівняно з ціною закупівлі Товариства.
- (153) Внаслідок зазначених обставин кінцева ціна на природний газ для побутових споживачів конкурентів була меншою, порівняно з ціною ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ».
- (154) Частиною першої статті 6 Господарського кодексу України передбачено, що загальними принципами господарювання, зокрема, є свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом тобто суб'єкти господарювання, що здійснюють свою діяльність на території України мають право на вільний вибір контрагентів.
- (155) Враховуючи вищевикладене та те, що Відділенням під час розгляду справи № 128-№128-26.13/109-21/63/6-02-8-2021 досліджено становище ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» Збут» у період з 01.08.2020 по 31.12.2020 на ринку послуг з постачання природного газу для побутових споживачів в територіальних (географічних) межах міста Ужгород та Закарпатської області, яке мало ознаки монопольного (домінуючого) з часткою 98,7 % на цьому ринку, то необхідно зазначити наступне.
- (156) Відділенням була встановлена ринкова частка ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» на ринку послуг з постачання природного газу для побутових споживачів в територіальних межах міста Ужгород та Закарпатської області у період з 01.08.2020 по 31.12.2020 року (5 місяців). При цьому, слід врахувати, що зазначена частка використовується для доведення домінування суб'єкта господарювання на ринку, коли утримання такої частки є досить стабільним, тобто незмінним впродовж достатнього періоду часу. При цьому, не слід зважати на тимчасові зміни у зростанні ринкових часток, які є результатом нетривалих конкурентних дій, в тому числі з незалежних (зовнішніх) факторів (чинників) від монополіста.
- (157) Наявність у суб'єкта господарювання монопольного (домінуючого) становища на ринку саме по собі не є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції. Лише дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, що займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, які призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку, є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції.
- (158) Враховуючи зазначене, встановлення ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» економічно необґрунтованих цін на природний газ для потреб населення, що призвело до негативних наслідків для побутових споживачів у територіальних міста Ужгород та Закарпатської області, у період з 01.08.2020 по 31.12.2020 (5 місяців), що було б неможливим за умов існування значної конкуренції на відповідному ринку, не доведено. Таким чином, склад порушення у вигляді зловживання вказаним суб'єктом господарювання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з постачання природного газу для побутових споживачів в територіальних міста Ужгород та Закарпатської області у період з 01.08.2020 по 31.12.2020 відсутній.

6. ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ ДІЙ ВІДПОВІДАЧА

- (159) Абзацом четвертим пункту 2 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України» передбачено, що справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, розгляд яких розпочато до дня набрання чинності цим законом, розглядаються відповідно до законодавства, яке діяло до дня набрання чинності цим законом, тобто в редакції до 01.01.2024.
- (160) Відповідно до частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» передбачено, що суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо:
- на цьому ринку у нього немає жодного конкурента;
 - не зазнає значної конкуренції внаслідок обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявності пільг чи інших обставин.
- (161) Згідно із частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку є дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, який займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.
- (162) У ході розгляду справи №128-26.13/109-21/63/6-02-8-2021 Відділенням не доведено вчинення ТОВ «ЗАКАРПАТГАЗ ЗБУТ» порушення, передбаченого пунктом 2 статті 50 та частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з постачання природного газу для побутових споживачів в територіальних межах міста Ужгород та Закарпатської області у період з 01.08.2020 по 31.12.2020 (5 місяців), що призвело до ущемлення інтересів споживачів, яке було б неможливим за умови існування значної конкуренції на цьому ринку.
- (163) Відповідно до статті 48 Закону України «Про захист економічної конкуренції» (в редакції, чинній на момент виникнення правовідносин, тобто до 01.01.2024), за результатами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, органи Антимонопольного комітету України приймають рішення, в тому числі, про закриття провадження у справі.
- (164) Згідно зі статтею 49 Закону України «Про захист економічної конкуренції» (в редакції, чинній на момент виникнення правовідносин), розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції підлягає закриттю без прийняття рішення по суті, якщо, зокрема, не доведено вчинення порушення.

Враховуючи викладене, керуючись статтями 7, 12¹, 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статтями 48 та 49 Закону України «Про захист економічної конкуренції» (в редакції, чинній на момент виникнення правовідносин), пунктами 3 і 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23 лютого 2001 року № 32-р, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 30 березня 2001 року за № 291/5482, пунктом 36 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року № 5, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 6 травня 1994 року за № 90/299 (зі змінами та доповненнями) [в редакції, чинній на момент виникнення

правовідносин], адміністративна колегія Західного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України

ПОСТАНОВИЛА:

Закрити провадження у справі №128-26.13/109-21/63/6-02-8-2021.

Відповідно до частини першої статті 60 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рішення органів Антимонопольного комітету України у двомісячний строк з дня його одержання може бути оскаржене до господарського суду.

Голова Колегії,
голова Відділення

Олександр КРИЖАНОВСЬКИЙ